

ІЗ СТУДЕНТСЬКОЇ ЛАВИ — НА ФРОНТ

З початком війни, влітку 1941 року, 80 студентів п'ятого курсу ХІМЕСГ були направлені на навчання до Академії моторизації і механізації Робітничо-селянської Червоної армії імені Сталіна. Оскільки вже вони мали достатній рівень інженерних знань та навичок (до того ж військова кафедра інституту здійснювала цілеспрямовану підготовку офіцерів-танкістів) у навчанні з нуля не було потреби. Для колишніх п'ятикурсників при Академії були організовані тримісячні курси перепідготовки, які випускали молодших техніків-лейтенантів для автобронетанкових військ. Після першого місяця навчання для більшої частини слухачів курсів термін був скорочений до двох. Більшість колишніх студентів, що пройшли через ці курси, направили в розпорядження Головного управління бронетанкових і механізованих військ Червоної армії для призначення на посади заступників командирів танкових підрозділів із технічної частини. Як правило, службу вони продовжували в ремонтних частинах автобронетанкових військ. Ці частини в роки війни давали пошкодженій в боях техніці друге життя.

Один із прикладів польового ремонту наведено в книзі інженера-полковника **В. Сироп'ятова**, який був направлений до Академії моторизації і механізації РСЧА з п'ятого курсу ХІМЕСГ.

У ході контрнаступу під Сталінградом 21 листопада 1942 року в районі станції Абганероно вийшов з ладу танк Т-34 командира 4-го механізованого корпусу, який мав спеціальне радіоустаткування для управління частинами корпусу в бою. Під загрозою опинилася доля всієї операції. Необхідно було терміново відновити пошкоджений танк. Необхідний агрегат після розвідки всіх пошкоджених танків в ближньому районі було знайдено і демонтовано. Після цього на передку трофейної гармати, яку буксирувала пересувна майстерня, ремонтники почали його доставку на місце. Однак машина, потрапивши в невелику балку, забуксувала. Для того, щоб її витягнути, використали лебідку, а в якості анкера – лом, вбитий у замерзлу землю.

За роки війни ремонтними частинами Червоної армії були евакуйовані з поля бою і підняті з річок та озер понад 100 тисяч танків і САУ, здійснено близько 450 тисяч ремонтів бойових машин, що в кілька разів перевищувало випуск нової техніки. Як правило, ремонт доводилося здійснювати за декілька сотень метрів від передової, під обстрілами та бомбардуванням, а в ряді випадків — прямо на полі бою, беручи в ньому безпосередню участь. Тому служба ремонтників не була ні легкою, ні безпечною. Бойові втрати особового складу ремонтних частин були достатньо значними. Зі студентів, що стали слухачами Академії, в інститут після перемоги повернулися лише 17 осіб. Решта загинули в боях чи отримали поранення, які не дозволяли їм продовжувати навчання. Певна кількість колишніх п'ятикурсників прийняла рішення пов'язати своє подальше життя з армійською службою.

Різними стали фронтові шляхи студентів п'ятого курсу ХІМЕСГ, які були направлені на навчання до Академії моторизації і механізації Робітничо-селянської Червоної армії імені Сталіна. Однак всі вони вели до перемоги.

Юхим Володимирович Турчак у червні 1941 року, після повернення з виробничої практики, був мобілізований і направлений до Москви слухачем Академії моторизації і механізації РСЧА. Після закінчення тримісячних курсів потрапив на Волховський фронт на посаду помічника начальника ремонтно-експлуатаційного відділу 59-ї армії, а

в 1943 році був переведений на посаду помічника ремонтно-експлуатаційного відділу бронетанкових і механізованих військ фронту. У 1944-1945 роках став старшим помічником начальника відділу ремонту та евакуації танків Карельського фронту. За цими сухими рядками військової біографії інженер-майора Юхима Турчака – повсякденна важка робота по забезпеченню постійної технічної готовності бронетанкових військ – головної ударної сили Червоної армії.

Отримані в ХІМЕСГ інженерні знання дали змогу молодому офіцерові ефективно впроваджувати передові методи ремонту танків і машин, поліпшувати організацію ремонту і планування в бронетанкових частинах. Юхим Турчак сконструював ряд обладнань та пристосувань для ремонту військової техніки, розробив та видав інструкцію про порядок планування, виробництва, обліку та звітності в ремонтних частинах. Другу світову війну він завершив у складі 1-го Далекосхідного фронту. Був нагороджений орденом Червоної Зірки, медалями «За оборону Ленінграда», «За оборону Радянського Заполяр'я», «За перемогу над Німеччиною у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.», «За перемогу над Японією».

Після перемоги, повернувшись до рідного інституту, Юхим Турчак із відзнакою захистив диплом, закінчив аспірантуру. У подальшому він працював заступником Головного конструктора танкового заводу імені Малишева, став лауреатом Державної премії СРСР.

Павло Федорович Світто після закінчення курсів при Академії моторизації і механізації РККА був направлений викладачем в Горьківське автобронетанкове училище. У лютому 1942 року, після неодноразових рапортів, був переведений в діючу армію. Брав участь у важких оборонних боях на Південно-Західному, Південному, Північно-Кавказькому фронтах, у наступальних операціях 2-го Українського фронту, звільняв Румунію, Угорщину, Чехословаччину. Воював на Далекому Сході проти Квантунської армії, закінчивши війну заступником командира танкового батальйону з технічної частини.

Гвардії капітан Світто був відзначений дев'ятьма урядовими нагородами, в тому числі двома орденами Вітчизняної війни 1 ступеня, орденом Червоної Зірки, медаллю «За відвагу» та іншими. У квітні 1946 року Павло Світто написав листа директору ХІМЕСГ із проханням відновити його студентом 5-го курсу інституту, а з 1-го жовтня він знову приступив до навчання. Влітку 1947 роки захистив на «відмінно»

дипломний проект. У характеристиці, виданій йому після закінчення інституту, давалась висока оцінка його діловим і моральним якостям, пропонувалося використовувати Світто на керівній роботі в якості директора МТС або директора радгоспу. Цю характеристику Павло Світто надалі виправдав. Він плідно працював у господарствах Харківської області, став керівником обласного управління сільського господарства.

Серед студентів-п'ятикурсників, направлених до Академії моторизації і механізації РСЧА, був і **Вадим Олександрович Сироп'ятов**, який, пройшовши війну, пов'язав своє подальше життя з бронетанковими військами. Свій бойовий шлях він розпочав командиром взводу. Воював на різних фронтах на посадах заступника командира роти з технічної частин, командира роти з ремонту танків 79-го окремого ремонтно-відновлювального батальйону та заступника по технічній частині командира гвардійського механізованого корпусу. Після війни інженер-полковник Сироп'ятов працював викладачем Академії бронетанкових військ ім. маршала Р.Я. Малиновського.

Ю.В.Турчак

П. Ф. Світто

В. Ол. Сироп'ятов

В.Єл. Ковалевський

Вадим Єлисейович Ковалевський, як і більшість його однокурсників, був призваний до армії після повернення з виробничої практики. Після двомісячного навчання на курсах при Академії бронетанкових і механізованих військ його призначили заступником командира танкового батальйону з технічної частини. Однак подальша військова доля колишнього студента склалася інакше. У танкових військах Ковалевський пробув всього два тижні, а потім у зв'язку з формуванням нового роду військ — гвардійських мінометних частин (ГМЧ, так називалися легендарні «катюші») — його направили в розпорядження штабу формування ГМЧ в місто Казань, де він і

отримав призначення на посаду автотехніка 19-го окремого гвардійського мінометного дивізіону.

Інженер-підполковник В. Є. Ковалевський пройшов із дивізіоном катюш всю війну, звільняв Україну, Польщу, Чехословаччину. Брав участь у Берлінській операції, де на стінах Рейхстагу відзначив закінчення війни. Він був нагороджений двома орденами Червоної Зірки, орденом Вітчизняної війни 2 ступеня, 14 медалями, включаючи медаль Чехословацької республіки «За хоробрість» і медаль Польської республіки «Перемога і Свобода». Саме його фронтова гімнастерка та військовий планшет зберігаються у музеї університету.

О.В. Воронянський,

професор, к.і.н.